

แนวทางการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยตามข้อตกลง TRIPs

นายวิมาน เหล่าคุสิต

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-634-930-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I17042355

POSSIBLE APPROACHES IN THE PROTECTION OF GEOGRAPHICAL INDICATIONS
UNDER TRIPs AGREEMENT IN THE CASE OF THAILAND

Mr. Wimarn Laodusit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Master of Laws

Department of Laws

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-634-930-9

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วิมาน เหล่าดลิต : แนวทางการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยตามข้อตกลง TRIPS (POSSIBLE APPROACHES IN THE PROTECTION OF GEOGRAPHICAL INDICATIONS UNDER TRIPS AGREEMENT IN THE CASE OF THAILAND)
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ รัชชัย ศุภผลศิริ, 197 หน้า.
ISBN 974-634-930-9

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ที่สอดคล้องกับข้อตกลง TRIPS และที่เหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจและระบบกฎหมาย โดยศึกษา กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ ที่ให้การคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ ตลอดจนระดับของ พันธกรณีของประเทศไทยตามข้อตกลง TRIPS

ผลการศึกษาพบว่า กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ตามที่ได้ศึกษามานี้ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยเท่าใดนัก อีกทั้งประเทศไทยมิได้มีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้โดยตรง ตลอดจนกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และกฎหมายไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน ก็ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อตกลง TRIPS ที่กำหนดพันธกรณีไว้

การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะว่า ประเทศไทยควรมีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ภายใต้กฎหมายรูปแบบพิเศษ (Sui Generis) ที่สอดคล้องกับพันธกรณีของข้อตกลง TRIPS ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ โดยเน้นที่การคุ้มครองผู้ประกอบการที่ผลิตในแหล่งกำเนิดของสินค้า คุ้มครองผู้ผลิตจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในทางการค้า และมีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุรา เป็นต้น โดยที่นโยบายและบทบัญญัติของกฎหมายไทย ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังไม่ชัดเจนเท่าใดนัก จึงควรให้การคุ้มครองเพียงมาตรฐานขั้นต่ำเท่าที่ข้อตกลง TRIPS กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งประการแรก ไทยควรมีบทบัญญัติในคำนิยามที่ควรกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องระบุเงื่อนไขของการคุ้มครองที่มีการเชื่อมโยงของสินค้าและพื้นที่ทางภูมิศาสตร์โดยละเอียด ประการที่สอง มีเงื่อนไขว่าจะต้องจดทะเบียน เพื่อรับรองสิทธิของเจ้าของในการป้องกันการผลิตสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนเป็นการคุ้มครองผู้ประกอบการที่จะไม่สับสนในแหล่งกำเนิดของสินค้า ประการที่สาม ไม่มีกำหนดระยะเวลาการคุ้มครอง และประการที่สี่ มีบทบัญญัติในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในไวน์และสุราเพิ่มเติมเป็นพิเศษ จากการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าทั่วไปอีกด้วย

ภาควิชานิติศาสตร์
สาขาวิชานิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C670887 : MAJOR LAW

KEY WORD: GEOGRAPHICAL INDICATIONS / TRIPs AGREEMENT / PROTECT

WIMARN LAODUSIT : POSSIBLE APPROACHES IN THE PROTECTION OF
GEOGRAPHICAL INDICATIONS UNDER TRIPs AGREEMENT IN THE CASE OF
THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. DHAJJAI SUBHAPHOLSIRI
197 pp. ISBN 974-634-930-9

The objective of this thesis is to find the approaches in the protection of geographical indications for Thailand which is consistent with TRIPs and is appropriate to economic conditions and the legal system by studying the international rules and foreign laws which grant the protection to this subject as well as the level of obligations which Thailand is bound.

The study shows that the international rules and foreign laws which are within the scope of this research do not appropriately offer the right approaches for the protection of geographical indications for Thailand. The study also finds that there are no specific laws which directly govern the subject matter and the existing intellectual property laws and other laws which are somewhat related to geographical indications are not consistent with the obligations prescribed by the TRIPs Agreement.

The study suggests that Thailand should enact the sui generis law protecting geographical indications according to the obligations laid down by TRIPs which bind the member countries to grant the protection to this subject by emphasising, for instances, on the prevention of the consumers's confusion as to the origin of the products and the protection of the manufacturers from unfair trade practices and the provisions for the protection of geographical indications in wines and spirits. Since the policy and laws concerning the protection of geographical indications are not clear yet, the protection to be granted should merely meet the minimum requirements of TRIPs by 1) giving broad definitions which do not necessarily set the conditions which strictly relate the products and the geographical areas in details, 2) stipulating the registration requirement so as to recognize the right to prevent the unauthorized use of the subject, 3) giving unlimited period of protection, and 4) having specific provisions for the protection of geographical indications for wines and spirits in addition to those for general products.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์
ปีการศึกษา.....2539

ลายมือชื่อนิติศ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ในการดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ รัชชัช สุภผลศิริ ที่ได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านให้ข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษา แก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ของผู้เขียน ตลอดจนได้สละเวลาอันมีค่าของท่านในการตรวจ ปรับปรุงแก้ไข วิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและผู้เขียนใคร่กราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.พรชัย ดำนวิวัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ท่านเป็นเสมือน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ท่านได้ชี้แนะ ตรวจสอบ แก้ไขวิทยานิพนธ์ พร้อมสร้างแรงจูงใจให้ผู้เขียนตระหนักถึงการศึกษาวิชาการศึกษาศาสตรในระดับสูง

ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ชวลิต อรรถศาสตร์ ประธานกรรมการ อาจารย์ บัณฑิต หลิมสกุล และอาจารย์ วีรวิทย์ วีรวรรณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้ให้ความกรุณาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมให้คำแนะนำ ตรวจสอบพิจารณาเพื่อให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ในเนื้อหายิ่งขึ้น

ที่ผู้เขียนจะลืมมิได้คือ คุณประสิทธิ์ รวมสิน ผู้ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้เขียนอย่างยิ่งในการ ให้ข้อมูลเพื่อเขียนและอ้างอิงวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณวรรณวรรณ ประพัฒน์ทอง และ คุณพวงทิพย์ ชูหนู ที่ให้ความช่วยเหลือผู้เขียนเป็นอย่างดี ในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์

สุดท้ายหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้ แต่เพียงผู้เดียว และหากว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในชั้นบัณฑิตศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณความดีทั้งสิ้น ให้แก่บิดามารดา ของผู้เขียน ผู้ให้ความคิด สติปัญญา และให้ กำลังใจ มิให้ผู้เขียนย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งปวง

นายวิมาน เหล่าดุสิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ และขอบเขตของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐาน ทฤษฎีและแนวความคิด	4
1.4 วิธีการศึกษาค้นคว้า	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ความหมายและประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.....	7
2.1.1 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)	7
2.2.2 การให้ความคุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์	9
1. เครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) และสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source)	9
2. สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Indication of Origin)	14
3. เครื่องหมายการค้า (Trade Mark) และเครื่อง หมายบริการ (Service Mark).....	15
4. เครื่องหมายรับรอง (Certification Mark)	21
5. เครื่องหมายร่วม (Collective Mark)	23

	6. ชื่อแหล่งกำเนิด (Designation of Origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ตามกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรป	24
	2.2 ประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจน ประวัติของการให้ความคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์	27
	2.1.1 ประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	27
	2.2.2 ประวัติการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และ สิทธิที่เกี่ยวข้อง.....	32
บทที่ 3	การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามมาตรฐานของหลักเกณฑ์ ระหว่างประเทศ.....	38
	3.1 อนุสัญญากรุงปารีส.....	39
	3.1.1 หลักทั่วไป	40
	1. หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment).....	40
	2. หลักสิทธิของผู้ยื่นคำขอรับสิทธิก่อน (Right of Priority).....	42
	3.1.2 บทบัญญัติของอนุสัญญากรุงปารีสที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	42
	3.2 ข้อตกลงแมดริด	45
	3.3 ข้อตกลงลิสบอน	49
	3.4 ข้อตกลง TRIPs ตลอดจนกรอบของ WIPO ในการให้ ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	55
	3.4.1 กรอบงานของ WIPO ในการให้การคุ้มครองสิ่งบ่ง ชี้ทางภูมิศาสตร์	55
	3.4.2 ข้อตกลง TRIPs	63
	1. หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)	64
	2. หลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้อ่อนเอื้อ (Most-Favoured-Nation Treatment หรือ MFN)	65
	3. บทบัญญัติของข้อตกลง TRIPs	67
บทที่ 4	การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้อง ในต่างประเทศ	80
	4.1 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้อง ในประเทศฝรั่งเศส	80

4.1.1 กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of origin)	81
4.1.2 กฎเกณฑ์ว่าด้วยสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ในการคุ้มครองสินค้าอาหารจากภูเขาและไวน์ท้องถิ่น (Mountain Food Product and Local Wines)	89
1. สินค้าอาหารจากภูเขา	89
2. ไวน์ท้องถิ่น	90
4.1.3 กฎเกณฑ์ว่าด้วยฉลากรับรองคุณภาพ (Quality Labels)	90
4.2 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องในประเทศสหรัฐอเมริกา	92
4.2.1 กฎเกณฑ์ว่าด้วย Appellation of Origin ในสินค้า ที่มีได้มีความดั้งเดิมจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์	93
4.2.2 หลักเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายการค้า.....	95
4.2.3 หลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญในสินค้า	98
4.2.4 กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายรับรอง	101
4.2.5 กฎเกณฑ์ว่าด้วยฉลาก และการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า	106
4.3 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องในสหภาพยุโรป	109
4.4 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องในประเทศออสเตรเลีย	119
4.4.1 กฎเกณฑ์ว่าด้วยการลวงขาย (Passing Off) และกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติในทางการค้า (Trade Practices Act)	120
4.4.2 กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายการค้า (The Trade Marks Act)	122
4.4.3 กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายรับรอง (Certification marks)	122
4.4.4 การคุ้มครองตามกฎหมายอื่น ๆ	124

	หน้า
4.4.4.1 กฎหมายของสหพันธรัฐ (Federal Legislations)	124
1. ประมวลกฎหมายมาตรฐานอาหาร (Food Standards Code Regulations)	124
2. กฎหมายสมาคมไวน์และบรันดีแห่งออสเตรเลีย (Australian Wine and Brandy Corporation Act)	125
3. กฎหมายการพาณิชย์ (Commercial Act)	125
4.4.4.2 กฎหมายแห่งรัฐ (State Legislation)	125
1. กฎหมายว่าด้วยสุขภาพอนามัย (The Health Acts)	126
2. กฎหมายว่าด้วยความเป็นธรรมทางการค้า (The Fair Trading Acts)	126
3. กฎหมายสุราและสิ่งอำนวยความสะดวก (The Liquor and Accommodation Act).....	126
4.4.4.3 กฎเกณฑ์ในสมาคมแห่งแคว้น (Voluntary Regional Associations)	126
4.5 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องใน ในประเทศญี่ปุ่น.....	128
4.5.1 กฎเกณฑ์ว่าด้วยการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Competition Prevention Act).....	128
4.5.2 กฎเกณฑ์ว่าด้วยการป้องกันการผูกขาด (Anti-Trust Law)	130
4.5.3 กฎเกณฑ์ว่าด้วยภาษีศุลกากร (Customs Act)	131
4.5.4 กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายการค้า (Trade Mark Act)	132
บทที่ 5 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องและข้อพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบของกฎหมายไทย ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.....	137
5.1 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	137
5.1.1 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534	137
5.1.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	145
5.1.3 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522	151

	หน้า
5.1.4 ประมวลกฎหมายอาญา	154
5.1.5 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	158
5.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบของกฎหมายไทยในการให้ความคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	160
5.2.1 ความเหมาะสมของกฎหมายไทยในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์	160
5.2.2 ผลกระทบของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศ ไทย.....	161
5.2.3 แนวทางและรูปแบบการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ของกฎหมายไทย	162
5.2.3.1 บทบัญญัติทั่วไปและหลักการพื้นฐาน	165
5.2.3.2 นิยามศัพท์	167
5.2.3.3 เงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครอง	168
ก. เงื่อนไขทางด้านสาระบัญญัติ	168
1. เจ้าของสิทธิ	169
2. องค์กรประกอบเพื่อได้รับการคุ้มครองในสิ่งบ่งชี้ ทางภูมิศาสตร์	170
1) องค์กรประกอบทางด้านธรรมชาติ	171
2) องค์กรประกอบทางด้านมนุษย์	172
ข. เงื่อนไขทางวิธีบัญญัติ.....	173
5.2.3.4 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	174
ก. การยื่นคำขอรับสิทธิโดยการจดทะเบียน.....	174
ข. สิทธิของผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.....	175
5.2.3.5 การคุ้มครองเพิ่มเติมสำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในผลิตภัณฑ์ประเภทไวน์และสุรา	176
5.2.3.6 ขอบเขตของการให้ความคุ้มครอง	179
5.2.3.7 ระยะเวลาการคุ้มครอง.....	179
5.2.3.8 การละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	180

	หน้า
5.2.3.9 ข้อยกเว้นการคุ้มครองและการเจรจาระหว่าง ประเทศ	181
5.2.3.10 การคุ้มครองสิ่งปั้งชีทางภูมิศาสตร์ของคนต่างชาติ ...	181
5.2.3.11 สภาพบังคับ	182
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	184
6.1 สรุป	184
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	189
รายการอ้างอิง.....	194
ประวัติผู้เขียน.....	197